

OTVORITEV OTROŠKEGA IGRIŠČA

stran 3

**MILAN KUČAN
V KAMENCIH**

stran 20

UREDNIŠTVO ROMICA

ROMANO THEM ROMSKI SVET

številka 19, december 2003

založnik

Zveza Romov Slovenije
Arhitekta Novaka 13
9000 Murska Sobota
tel.: 5308-100
fax: 5308-104

e-mail: romani.union@siol.net

ROMIC ROMSKI INFORMATIVNI CENTER
ROMSKA RAJŠKA PRODUKCIJA
e-mail: romic@siol.net

glavni in odgovorni urednik
Jožek Horvat - Muc

uredniški odbor
dr. Pavla Štrukelj
Monika Sandreli
Janja Rošer
Daniel Šarkezi
Jelenka Kovačič
Bečiri Fatmir

dopisniki
Zdravko Pilipovič, Krško
Filip Matko, Murska Sobota
Anita Cener, Serdica
Lujzi Baranja, New York
Dragoljub Acković, Beograd

prelom in tisk
Tiskarna Klar, Murska Sobota

naklada
500 izvodov

Po mnenju Ministrstva za kulturo RS št. 415-562/96, se Romano them - Romski svet šteje med proizvode za katere se plačuje 20% davek na dodano vrednost.

Izid časopisa Romano them je omogočilo
Ministrstvo za kulturo RS
in Urad za narodnosti RS

VSEBINA

<i>Jože Horvat - Muc: Čestitka ZRS</i>	2
<i>Filip Matko: Otvoritev otroškega vrta</i>	3
<i>Filip Matko, Popo: Črenšovci</i>	3
<i>Filip Matko, Popo: Skupščina ZRS</i>	4
<i>Filip Matko, Popo: Obrid</i>	5
<i>Filip Matko, Popo: Murska Sobota: STPŠ</i>	6
<i>Filip Matko, Popo: Ljubljana: ECRI</i>	7
<i>Filip Matko, Popo: Velenje</i>	7
<i>Filip Matko, Popo: En Concert</i>	8
<i>Filip Matko, Popo: Policisti o romski kulturi</i>	9
<i>Filip Matko, Popo: Film »La Mina-Spomin Romov«</i>	10
<i>Filip Matko: Maribor</i>	11
<i>MHS: 3. srečanjeromskih otrok</i>	11
<i>Robertina Ratko: 2. srečanje romskih folklornih skupin</i>	12
<i>MHS: RD Zlate zvezde</i>	13
<i>RD Romani union Murska Sobota</i>	14
<i>Fatmir Bečiri: Kako in kaj z našimi otroci v Mariboru</i>	14
<i>Fatmir Bečiri: Mariborski romi brez pisarniških prostorov</i>	15
<i>Fatmir Bečiri: Resnica o nas Romih v Mariboru</i>	16
<i>Pisma bralcev iz Črnomlja</i>	17
<i>Monika Sandreli, Aleš Horvat: Anketa</i>	18
<i>Monika Sandreli, Aleš Horvat: Halgato band</i>	19
<i>Aleš Horvat: Romski informativni center ROMIC</i>	20
<i>Špela Urb: Javna tribuna o položaju Romov</i>	21
<i>Legende, Pesnice</i>	23

Čestitka ZRS

Jože Horvat - Muc

glavni in odgovorni urednik

Romani union Murska Sobota

Zveza Romov Slovenije

*Doujaušni Božiča te bastalu novo berš
 Osele božične praznike in srečno novo leto
 Merry Christmas and Happy New Year
 Frohe Weihnachten und glückliches
 Neues Jahr
 Lieto Natale e felice Anno Nuovo
 Joyeux Noël et la Bonne Année!*

2004

Prvi praznik romske Ks Pušča

Filip Matko

Lansko jesen se je proslavljalo 90-letnico romskega naselja Pušča pri Murski Soboti in tedaj je po sklepu Mestnega sveta Mestne občine Murska Sobota to naselje postalo samostojna krajevna skupnost. Tu prebiva okrog 650 Romov(uradno 571) in 2.decembra letos so pripravili svoj prvi krajevni praznik, ko so se ozrli na prehojeno pot ter si dovolili sanjati prihodnost.

Ob 11.uri je kot slavnostni

govornik spregovoril župan Mestne občine Murska Sobota, Anton Slavic, ki je skupaj s predsednikom KS Pušča in mestnim svetnikom Darkom Rudašem svojemu namenu predal cesto in otroško igrišče. Cesto z urejenim pločnikom, v vrednosti 14 milijonov tolarjev je v višini 75 odstotkov financirala država, otroško igrišče pa je uredila KS Pušča sama, donator za zaščitno ograjo je bil Romani Union Murska Sobota. Otvoritvi je sledil kulturni in zabavni program, ko so nastopili najmlajši iz vrtca, svoj novi glasbeni projekt je predstavila domača romska glasbena

skupina Langa / Plamen, zaplesali pa so plesalke in plesalci folklorne skupine domačega Romskega društva Pušča.

Posebna priznanja so ob tej priložnosti prejeli: župan Mestne občine Murska Sobota Anton Slavic, Vera Flisar - ki je v romskem vrtcu pričela z delom daljnega leta 1961, Bogomir Rola - ki je na mestni občini zadolžen za področje infrastrukturnih objektov, nogometaša Marinko Šarkezi in Milko Kovač ter romski mestni svetnik Darko Rudaš.

Glede na neljube dogodke v začetku letošnje jeseni na Pušči, ko je prišlo do konflikta s poli-

cijo, je bil zatem na srečanju policistov s krajanji sprejet dogovor o ponovnem preventivnem obisku policije. Obisk je potekal 2. decembra dopoldne od 9. do 11. ure v vrtcu Romano (vrtec Romano je kot prvi romski vrtec v Sloveniji lani praznoval svojo 40-letnico) na Pušči. Policisti so predavali o drogah, policijskih pooblastilih ter predstavili poklic policista, popoldne pa je bila odigrana še nogometna tekma med policisti in ekipo Romov, ki sicer imajo na Pušči že več kot 45 let organiziran svoj nogometni klub in so tokrat kot gostitelji zmagali s 4 : 3.

Črenšovci

Filip Matko, prevod: Popo

Razvojni center Lendava in Občina Črenšovci sta 11. septembra pripravila mednarodni simpozij o položaju Romov v državah Srednje in Vzhodne Evrope.

Častni gost simpozija je bil nekdanji predsednik Republike Slovenije Milan Kučan, ki je v svojem uvodu povedal, da se demokracija v neki državi najbolj verodostojno kaže v obliki demokracije za drugačne in ne za večino državljanov. Prav demokratičnost se torej izraža v odnosu do tistih, ki so drugačni po jeziku, kulturi, narodnosti, verski ali drugačni pripadnosti. Zatorej bi po mnenju Milana Kučana lahko rekli, da je položaj

etničnih manjšin v Sloveniji na visoki ravni, kar pa še ne pomeni, da ne bi bil lahko urejen še bolje. Prav na težave Romov v Sloveniji je opozoril predsednik Zveze Romov Slovenije, Jožek Horvat Muc, ker se njih položaj razliku-

je prav glede na okolje, kjer žive. Opomnil je še na doslej nesprejeti krovni zakon, ki bi zaščitil Rome v Sloveniji, čeprav je to doslej že urejeno z desetimi področnimi zakoni. O položaju Romov na Hrvaškem je govorila

namestnica hrvaškega varuha človekovih pravic Marta Vidakovič Mukič, za Rome na Madžarskem pa se je oglašil programski menedžer v pisarni Phare za romske programe pri madžarski vladi Daroczi Gabor. Da imajo Romi v Avstriji enake pravice, kot ostale narodne skupnosti, je zatrdil predsednik Kulturnega združenja Romov Avstrije Rudolf Šarkezi.

Popoldanski del simpozija pa se je nadaljeval z obiskom romskega naselja Kamenci, kjer deluje Romsko društvo Romsko prijateljstvo, ki ga kot predsednik vodi Ludvik Levačič, ki je tudi romski občinski svetnik Občine Črenšovci. Sicer pa sta župan Občine Črenšovci in

predsednik Državnega sveta Republike Slovenije v naselju Kamenci slovesno odprla prvi romski muzej na Slovenskem.

U razvojni Center andri Lendava te občina Črenšovci pa andu 11.september kerdja mednarodni simpozij palu položaj Romengro andi Srednji te Vzhodni Evropa. U častno gost sinja u Milan Kučan so sinja augon anjuno andi Republika Slovenija so sikaudja te phukaudja sal hi amari država vrejndi te uze mijk u državjandja. Te demokratične pe dijkhel sar hi zi udula so amut mauk vakijren, pri kultura te narodnost te pri verski pripadnost. U Milan Kučan phendja kaj sam mauk pru fejs lačno hejo so pa na pomejninel kaj nauštik ova-

hahi mejk feder.

Pru but problemdja pa te opozorindja u angjuno zari Romani Unia u Jožek Horvat - Muc, te phendja hotpe u položaj razlikovaulinel kaj valako žijl. Palu položaj andi Hrvaška phukavlahi i Marta Vidakovič Mukič, vaštu Roma andu Ungri pa phukavlahi palu programdja u Daroczi Gabor. Hot hi le Romen iste pravici te isto žijn pa phukaudja u angjuno u Rudolf Šarkezi.

Papalaunate pa gijler andu gav andi Kamence so hi te društvo Romano pejtaušago so hi u angjuno u Ludvik Levačič te hilo mijk svetnik andi občina Čerenšovce. U župan te angjuno andi Republika Slovenija phraude u Romano muzej andu gav Kamence.

Murska Sobota: Skupščina ZRS

Filip Matko, prevod: Popo

Vrestavraciji Pinki hotela Diana v Murski Soboti je 13.septembra popoldne potekala 2. seja Skupščine Zveze Romov Slovenije. Od 21-ih vključenih društev v Zvezo Romov Slovenije je na skupščini sodelovalo 19 delegatov iz enajstih romskih društev. Soglasno so sprejeli poročilo predsednika o delu med 1.in 2. sejo, v času od marca do septembra, poročilo o delu Foruma romskih svetnikov, poročilo Ženskega foruma, poročilo Častnega razsodišča in poročilo Nadzornega odbora. Precej se je razprava razvila le pri poročilu o finanč-

nem poslovanju Zveze, ki so ga delegati tudi sprejeli.

Po odhodu dosedanjega tajnika Danijela Šarkezija so delegati na seji izvolili novega tajnika Zveze

Romov Slovenije in sicer bo to Oto Baranja, predsednik Romskega društva Pušča.

Sprejete so bile številne dopolnitve Statuta Zveze Romov, ker je bilo

potrebno po pravni poti urediti bodoči status Romskega informativnega centra Romic in samostojne romske radijske produkcije pri Zvezi Romov Slovenije.

Ob zaključku tokratne 2. seje skupščine pa je bila sprejeta še odločitev, da bo praznovanje Svetovnega dneva Romov leta 2004 obeleženo na dveh ločenih osrednjih prireditvah, a volilno-programska skupščina bo potekala aprila 2004 v Rogaški Slatini.

Andi restavracija Pinki andu hotel Diana andu fouru Murska Sobota pa andu 13. september paplaunate sinja i 2-jti seja skupščina zi Zveza Romengri andri Slovenija. Zu 21 društvi so hile zi Zveza Romengri andi slovenija pri skupščina sodelovalinde čak 19 delegautja. Sprejminde pa mudau so phendja u angjuno pri 1. te 2.seja skupščinakro, phukaude pa te palu Forum romano svetnikjengro te palu častno rasodišče. Vakernahi pa te palu palu tajnik Danijel Šarkezi

so sinja ži akaun tajnik zi Zveza Romengri andri Slovenija akaun pa hi u tajnik u Oto Baranja so bilo angjuno zu Romano društvo Pušča. Ferlijne but dopolnitvi so hi andi Zveza Romengri, phukaun palu Romic so hilo informativni center. Zi produkcija andi Zveza Romengri andri Slovenija. Palu zaključek pa zi dujti seja skupšninakro pa sinja phukado te palu Romano dij andu 2004 so ovna duj rigal donde lijme, i aur seja pa ovla andu andu 2004 andu april andi Rogaška Slatina.

Ohrid

Filip Matko, prevod: Popo

Fondacija Medienhilfe iz Z,richa, ki je ena od sofinancerjev za samostojno Romsko radijsko produkcijo pri Zvezi Romov Slovenije, je v dneh od 24.do 27.septembra pripravila dve dvodnevni ustvarjalni delavnici na Ohridu v Makedoniji.

Kajti na prostoru Srednje in Jugovzhodne Evrope že delujejo tri samostojne romske tiskovne agencije in sicer na Slovaškem, Madžarskem in v Srbiji; 16 radijskih postaj s programom v romskem jeziku ter 6 televizijskih postaj s programom za Rome.

Predstavniki teh medijev oziroma romski uredniki in novinarji so sodelovali na delavnicah v Ohridu. Uredniki romskih medijev so se v prvi ustvarjalni delavnici lotili poglobljenega dela v zvezi z nastajanjem, predlagan-

jem, pisanjem in izvajanjem projektov, novinarji pa so se v okviru svoje delavnice lotili ustvarjanja spletne mreže ter dogovorov o medsebojni izmenjavi informacij ter celotnih oddaj o življenju in delu Romov v državah Srednje in Jugovzhodne Evrope. Ustvarjalne delavnice fondacije Medienhilfe na Ohridu so bile še posebej koristne tudi za Romic in

samostojno romsko radijsko produkcijo, ki se uveljavljata pri Zvezi Romov Slovenije, da bo morda čez nekaj let prišlo celo do oddajanja prvega samostojnega radia slovenskih Romov iz Murske Sobote.

I Fondacija Medienhilfe, so fnacerindja zi Romani produkcija zi Zveza Romengri andri Slovenija pa andu adala devejsa zaru 24.te

ži 27. september kerdja duj devesengri delavnica andu Ohrid andi Makedonija.

Pru heji sej hi trijn tiskovne agenciji te adau andi Slovaška Ungri te andi Srbija; 16 radijakre postaji andi romani čhib te 6 televizijakre postauji vaštu Roma. U angjune te u novinaurdja sodelovalinahi zu adala projektja andi Ohrid. U angjune pumen eršti le pisašagoba, te so ste ovlahi, te te kijrel adala projektja, u novinardja pumen pa zmenide hot pumenge menjaulina u projekta te u informaci so hile khijr andi Južni te Srednji Evropa. U Medienhilfe pa sana laučhe andi Ohrid hot žaunabahi

vaštu Romci kaj pe šej kerla i radijakri produkcija, so hili zi Zveza Romengri andri Slovenija, hot šej

talu paur berš ovla le Romen lengri radijakri postaja te adau andu fouro Murska Sobota.

Murska Sobota: STPŠ

Filip Matko, prevod: Popo

Pred koncem septembra so na Srednji poklicni in tehniški šoli v Murski Soboti pričeli z izvajanjem dveh projektov, namenjenih mladim Romom.

Prvi izmed projektov je namenjen usposabljanju petih multimedijskih operaterjev, drugi pa izobraževanju petnajstih Romov, ki bodo po končanem usposabljanju romskim otrokom nudili pomoč pri učenju.

Tako bi naj po končanem 10-mesečnem usposabljanju bilo vzpostavljenih pet multimedijskih izobraževalnih centrov v romskih naseljih Prekmurja. Za projekt v vrednosti 5,1 milijona tolarjev je sredstva v višini 3,8 milijona tolarjev zagotovila fundacija Phare, za ostalo bo poskrbela šola in izvedenih bo skupno 1120 ur pouka oziroma od tega 515 ur praktičnega pouka. Pet

mladih Romov iz tega projekta bo po končanem usposabljanju prevzelo vodenje multimedijskih centrov kot profesionalno zaposleni za dobo najmanj treh let. V drugem projektu za pomoč pri učenju in vzgoji otrok pa je financer v višini 6,5 milijona tolarjev Zavod za zaposlovanje. Petnajst mladih Romov, s končano najmanj 4. stopnjo izobrazbe, se bo usposabljal 1200 ur, od tega 140 ur praktično. Pridobljeno znanje bi naj uporabili pri ozaveščanju romskih družin o pomenu izobraževanja ter nudenju pomoči pri vzgoji in učenju romskim šolarjem. Tudi teh 15 slušateljev bi se naj po končanem usposabljanju zaposlilo za tri leta v okviru Pomurskega zavoda za izobraževanje in raziskave. Pozneje pa bi se naj njihova delovna mesta financiralo z izvajanjem projektov, ki bodo odobreni z razpisi.

Angju kijsno le masek septembriha kezdinde duj prograndjenca so la kijren andu duj projektja, so hi vaštu Roma.

Andu projekt hi kaj pumen site sikaun 15 Rouma so pomožina le Romane čhavurenge zu sikavibe. Afka site kerna kada ovla kiso 10-masekakro usposabljanje vaštu 5 multimedijske centri andu Romane gauva. U projekt hi vrejdo 5,1 milijondja so hi vaštu 1120 uri zara dau 515 praktični uri akor pa djirina trij berš buti.

Andu dujto projrkt pa zu te pomožijnel te sikaul le čhavuren so kerel u Zavod vašti Buti ao hi vrejdo program 6,5 milijondja. Adaulen pa ste hi IV. stopnja sijkona pa 1200 uri, zara dau 140 len ovla praksa. Za dau pa ovla te pomožijnel le manušengae so kijren. Vaštu dureder pa kamen te kijrel mijk djik program, adau pa te ovla odobrijme pru razpistja.

Ljubljana: ECRI

Filip Matko, prevod: Popo

Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI) je v Ljubljani 14. oktobra v prostorih Grand hotela Union pripravila okroglo mizo.

Ta komisija je organ Sveta Evrope, ki ga sestavljajo neodvisni člani. Njena naloga je boj proti rasizmu, sovraštvu do tujcev, antisemitizmu in nestrpnosti v Evropi z vidika varstva človekovih pravic. Tako je v osnovi na okrogli mizi bilo govora o pripadnikih etničnih skupnosti v Sloveniji.

Že decembra lani je bilo pripravljeno Drugo poročilo o Sloveniji, ki je zajelo področje sprejemanja in položaja nedržavljanov, med katerimi so begunci

in prosilci za azil, ilegalni priseljenci ter njih vključevanje v družbo. Prav tako so v poročilu zajete občutljive skupine, kot so to Romi, manjšine narodov z drugih območij nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije, nemška govoreča skupina ter manjše verske skupnosti. Tokrat se je govorilo o določenih premikih in dogajanjih v Sloveniji od pisanja poročila v lanskem decembru, saj je ECRI priporočila slovenskim oblastem, da nujno rešuje težave oziroma da uresničuje obstoječo zakonodajo za boj proti rasizmu in rasni diskriminaciji v celoti, vse za krepitev sožitja celotnega prebivalstva Slovenije.

I Evropski Komisija vašu tijl te kijrel u rasizem pru (ECRI) Lju-

bljane andu 14. oktober andu Grand hotel Union so kerla khugjasto stolo.

Aja komisija Vilago Evropakro so len sestavime le manušenca. Lengri buti hi te bornel pe proti rasizem, proti odola manuša so na žijn andi slovensko območje. Mauk sinja pru khugjasto stolo pa sinja te vakerdo palu manuša so hile anbdi etnični skupnost.

Mauk andu december sinja mauk u dujto poročilo andi Slovenija miškru sej mangnabi vaštu azil. Akau vakernahi te palu te žal angje pai Slovenija te palu poročilo so sinja ilani andu december, so sinja ECRI priporočilo zu slovensko oblastilo, oval pa te braunijnel le manušem sar mauribe ži rasizem so žij andi Slovenija.

Velenje

Filip Matko, prevod: Popo

Velenjsko romsko društvo Romski voz je tudi letos izvedlo kulturno prireditev Večer romske poezije in plesa, ki je bila četrta po vrsti, v prostorih Mestne knjižnice in galerije Kulturnega centra Ivana Napotnik Velenje.

2. oktobra zvečer so se na prireditvi predstavili romski glasbeniki, poeti, folklorne skupine ter Šolski center Velenje, ki je predstavil projekt prostovoljnega dela za pomoč romskim šolarjem pri učenju.

Kot pesniki so se predstavili: Sašo Nezirović, Pedo Panić, Bo-

jan Ibraimović, Mladenka Šarkezi in Vesna Asani. Nastopile so folklorne skupine Roms-

ki voz Velenje, Zeleni gozd Ser-

dica in Romani Union Murska Sobota, kot glasbeniki pa Rado in Sladjana Dikosavić iz Velenja ter Zdenko in Denis iz Serdice.

Velenje u Romano društvo Romano vozo kerdja Romane khelibja te poeziji, aja sinja i štaurti pru rendo. Sinja pa andi kenvenegro kher.

2.oktober sinja kerauti sinja predstavitev le romane glasbenikjen, te folklorni skupina so sana andri Velenje, so sinja andu projekt vaštu Romane čhavure. Sar u djijauštja pumen sikaude u: Sašo Nezirović, Pedo Panić, Bojan Imbraimović, Mladenka Šarkezi te i Vesna Asani. Kheldep a u Romano vozo Velenje, Ze-

leno vejš Serdice te u Romani Union andru fouru Murska Sobota sar u hegedijštja pa u Rado te

Sladjana Dikosavić andri Velenje te u Zdenko te u Denis andri Serdice.

En Concert / Dijk Koncert

Filip Matko, prevod: Popo

En Concert» je peti samostojni CD slovenske etno glasbene skupine Šukar iz Ljubljane, ki se v

slovenskem prostoru najdlje časa posveča popularizaciji romske glasbe. CD je nastal s posnetki dveh koncertov, ki jih je skupina Šukar imela v

razprodani Gallusovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani, 3.in 4.oktobra leta 2002. Poleg članov skupine Šukar (Igor Misdaris - vokal, bugar-

ija; Nenad Ljubotina - bisernica, violina, brač; Peter Lozar - tamburaško čelo; Goran Novaković - brač in Štefan Švagelj - kontrabas) sodelujejo izvrstni instrumentalisti (Jadranka Juras - vokal; Saša Olenjuk - violina, kitara; Adam Bicskey - cimbale; Marjan Stanič - tolkala; Sergej Randjelović Randjo - tolkala; Marko Gregorič - kontrabas; Vesna Zornik ter Sandra Misdaris - spremljevalna vokala) ter dva zelo znana avtorja in izvajalca Oto Pestner in Momčilo Bajagić Bajaga z dvema skladbama. Na CD-ju je 26 skladb, kar predstavlja 120 minut žive glasbe.

»Djik Koncert« hi vaštu djik koncert te CD zu slovenski etno skupina Šukar andri Ljubljane, so sodelovalinlahi lek buter cejt vaštiu romane djija. U CD pijlo auri andru duj koncertja, so la skupina Šukar sinja andi Gallusovo kher andu Cankariskro kher andi Ljubljane 3.te 4.oktober andu berš 2002. Uze zu člaundja sana zu Šukar (Igor Misdaris - vokal, bugarija; Nenad Ljubotina - bisernica ten hegeduva uze pa mijk u brač; Peter Lozar - tambu-

raško čekat; Goran Novaković - bratče u Štefan Švagelj - bumba) uze pa mijk u lačhe hegedijštja (Jadranka Juras - vokal; Saša Olenjuk - hegeduva; Adam Bicskey - cimbale; Marjan Stanič - dobo; Sergej Randjelović Randjo - dobo; Marko Gregorič - bumba, Vesna Zornik te Sandra Misdaris - pevaučkinji) te u duj pevaučja u Oto Pestner te u Momčilo Bajagić Bajaga le duj djijenca. Pru CD hi 26 djija so hi 120 minutja živdi djija.

Policisti o romski kulturi / Miličaurdja pali Romani Kultura

Filip Matko, prevod: Popo

Policijska uprava v Murski Soboti organizira v sodelovanju s Policijsko akademijo in Zvezo Romov več seminarov srečanj za svoje policiste, ki se ob tem spoznajo z romsko kulturo in romskim jezikom. To je prvo tovrstno usposabljanje policistov v Sloveniji. V četrtek, 13.novembra, je bil prvi seminar o romski kulturi za policiste ob 9.uri v prostorih dvorane Zavoda za zdravstveno varstvo v Murski Soboti. To je bilo 8-urno

spoznavanje z romsko kulturo za prvo skupino pomurskih policistov, 27. novembra je bil seminar za drugo skupino, a v decembru je na vrsti še tretja skupina policistov. Skupno bi se naj tovrstnega izobraževanja udeležilo 70 policistov Policijske uprave Murska Sobota. Januarja 2004 pa se naj bi prvo tovrstno izobraževanje policistov o romski kulturi nadaljevalo s predavanji o romskem jeziku.

U miličaurdja andu fouru Murska Sobota andu sodelovanje le miličaurdjenca la akademijaha buter seminaurja vašti pumare miličaurdja. Adau hi eršti sikjuvibe vaštu miličaurdja andi Slovenija. Čtrtikun andu 13. november so kezdinla 9.kerati andi dvorana Zavud vaštu sastijpe andu fouru Murska Sobota. Adau ovla 8-urengro sikjuvibe so sijkona u miličaurdja. Uzepa ovna 70 miličaurdja andru fouru Murska Sobota. Andu Januar 2004 pa hot ovla eršti sikjuvibe vašti Romani Čhib.

Film »La Mina-Spomin Romov« »La Mina-Leparnipe Roma«

Filip Matko, prevod: Popo

Univerzitetno mesto Dayvis v ameriški Kaliforniji je presenečeno nad doslej še nevidenem umetniškimi delom. Gre za dokumentarni film, istočasno prikazan na petih velikih filmskih ekranih, ki bi naj bil spodbuda ostalim filmskim ustvarjalcem.

Po poročanju Romske informativne agencije (Ria) je to besedilo le ene izmed kritik projekta »La Mina - Spomin Romov«, ki si ga je zamislila umetnica Hanna Collins, profesorica umetniške fotografije in novih medijev na kalifornijski Univerzi Dayvis. Želela je namreč predstaviti subkulturo majhne romske skupnosti. Film odlikuje popolnoma nova zvrst vizuelnosti, pri kateri je 5 filmskih slik prikazanih v nizu, ena poleg druge preko celega, meter in 80 centimetrov dolgega filmskega platna.

»Romi predstavljajo tisto drugo osebo v vsakem izmed nas«, je prepričana ustvarjalka Hanna Collins: »To je prikaz neke druge družbene skupnosti, o kateri mi ne vemo ničesar. Želim da bodo gledalci priče načina življenja Romov in da jih kot takšne sprejmejo«.

Več kot leto dni se je ukvarjala s proučevanjem romskega načina življenja, zatem se je lotila pisanja scenarija o Romih, s katerimi se je srečala in spoznala ter jih pričela razumeti z vsemi njihovimi posebnostmi. Scenarij je napisala v desetih dneh in sestavila ga je tako, da vsaki igralec,

v resnici, igra samega sebe. V scenariju je izpovedana zgodba o treh dnevih in treh nočeh v življenju peterice Romov.

»Želela sem si prikaz na petih velikih ekranih istočasno, ker sem želela, da gledalci vidijo celostno zgodbo naenkrat. Potrebno je, da občinstvo vidi, kakšni so Romi v resnici in da ob tem okusi njihov poetični odnos proti vsakdanji resničnosti«, je po predstavi rekla Hanna Collins.

Veličina prikazanega dela Collinsove lahko povzroči preplah, ker je vztrajala na maksimalnem povezovanju med različnimi kamerami. Pogosto več kamer snema istočasno isti kader; drugič spet slika na ekranu zbledi do popolne črnine, da bi povdarila izjemen trenutek. Glede na to, da se od prvega dne dalje film Collinsove nenehno prikazuje, lahko vsak, ki je med predvajanjem izpustil neki del, le-tega pogleda, ko se ta naslednjič pojavi na ekranu. Po predvajanju projekta »La Mina - Spomin Romov« na domači kalifornijski Univerzi Dayvis Collinsova je že v mesecu novembru potovala s filmom po Evropi. Prvo predvajanje njene filma je bilo v Španiji, v muzeju La Caixa v Barceloni.

»Dji akana bidikhlo artistikako keribe »khuvija« univerzitetso kampi Dejvis ani Kalifornija.

Lafi sito kotar, dji akana, bidikljardi premijera dokumentarno filmske, ano jekh vakti ano pondj ekrajna, so sigurno sijam ka ovol inspiracia vaš aver artistjenge«.

Akava sito numa jekh kotar kritike vaš Projekti »La Mina - Leparnipe - Roma«, savi gndimi artisti Hana Kolins, profesori artistikako fotografiako thaj neve medie ano kalifornijsko Dejvis univerziteti, vaš te sikavol subkultura tikna romana kupatnako.

Filmi dela pherdo nevi forma vizuilibe, soske kaj pondj filmsko piltja sikavdile jekh uzo jekh kotar lugipe jekh metro thaj 80 santimja.

»Roma sikavena odova dujto ano saren amenda«, phengja e Hana Kolins. Odova sito sikavibe jekhe aver amalipa saveske amen nadjana konik. Mangava o dikhavne te oven ispatja forma djivdipaski odole manusenge thaj te lelolen«. Palo pobut kotar jekh berš ano rodipe romani forma djivdipaske lelum te hraminav scenarijo vaš Roma savenca but pašiljum thaj lelu te haljovava olen.

Scenarijo hramingja vaš deš dive thaj kergja ole adjahar kaj sakova artisti, atoska, khelela kokoro peste. Ano scenarijo mothavdili paramisi kotar trin rakja thaj trin dive ano djivdipe pondj jekhutne Roma.

»Mangljum pondj bare ekrajna, soske mangljum o dikhavne te dikhen sasutni paramisi. Manglape e publika te dikhelolen realno save siton thaj te hačaren odova poetsko relacia prekalo čačipe«, phengja e Hana Kolins. Palo sikavibe akale proektesko ano Univerziteti, Kolins leibe novembra nakhela ani vizita Evropaki. Angluno sikavibe ka ovol ani Španija, ano muzeji La Kaiha ani Barcelona.

Maribor

Filip Matko

V prostorih izobraževalne dvorane Območne obrtne zbornice v Mariboru je 12. novembra bila tiskovna konferenca, kajti s koncem oktobra letošnjega leta je sklep Okrožnega državnega tožilstva v Mariboru postal pravnomočen in v njem se vrača kazensko ovadbo Urada kriminalistične policije Policijske uprave Maribor zoper predsednika Romskega društva Romsko prijateljstvo / Romano pralipe v Mariboru, Fatmirja Bečirija. Kazenska ovadba ga je bremenila suma, da naj bi si kot predsednik društva v septembru leta 1999 prilastil tedanjih 3000 nemških mark in sicer za posredovanje pri pridobitvi državljanstva za Nedžmijo Hašimi. Denar naj bi mu izročila Igballe in Ramiz Hašimi, a Šekeherzada Hašimi naj

bi mu izročila 2000 tedanjih nemških mark za ureditev priključka električne energije v stanovanju.

Fatmirja Bečirija je ovadila predsednica Helsinškega monitorja v Sloveniji, Neva Miklavčič Predan, zato zahteva Fatmir Bečiri od nje javno opravičilo. To je povedal na novinarski konferenci 12. novembra v Mariboru. Ob tem je še povedal, da kot predsednik društva zastopa okrog 2000 Romov v Mariboru, ki jim pomaga pri reševanju vsakodnevnih problemov (na primer: pridobivanje dovoljenj za bivanje v Sloveniji, pri šolanju otrok, opravkih na zavodu za zaposlovanje, centrih za socialno delo in drugih institucijah, pri urejanju stanovanjskih vprašanj...). Zato je bil on, skupaj s člani društva, presenečen nad kazensko ovadbo, katere pobudnica je bila Neva

Miklavčič Predan, predsednica Helsinškega monitorja v Sloveniji.

Po zatrditvi Fatmirja Bečirija so se leta 1996 pričeli dogovori o sodelovanju z Nevo Miklavčič Predan, ker so se kot Romi v Sloveniji počutili diskriminirani. Ker pa je sodelovanje Romov z različnimi državnimi institucijami bilo vseskozi dobro, so menili, da za takšno stališče več ni osnove. Okrog leta 2000 so se nato pričela obtoževanja s strani Predanove. Pri vsakem Romu, ki se je oglasil pri njej, je spraševala za Bečirijevo delo in koliko denarja je zahteval za svoje usluge. Nekateri so ob tem podpisali tudi različne izjave, a ker marsikdo od Romov ne zna slovensko, tudi niso vedno vedeli, kaj podpisujejo. Pozneje so Bečiriju sami dali izjavo, da Helsinškemu monitorju niso dajali izjav proti njemu.

3. srečanje romskih otrok

MHS

O bčinsko romsko društvo Zeleno Vejš iz Serdice je 11. oktobra v telovadnici osnovne šole v Svetem Juriju pripravilo tretje srečanje Romskih otrok. V kulturnem programu so nastopili romski učenci iz osnovne šole Sveti Jurij, osnovna šola Kuzma, osnovne šole I, II, III, IV,

iz Murske Sobote in dvojezična osnovna šola iz Lendave. Program je potekal v dveh delih in sicer v prvem delu so se romski otroci predstavili z romskimi plesi in recitali, v drugem delu pa so se predstavili z modernimi ritmi z plesi na glasbo Bepop in Game Over. Program je povezovala Anita Cener.

U Romanu društvu Zeleno Vejš andri Serdice, kerdja andu 11. oktobri zi škola Sveti Jurij, mauk tritomoj kedipe romane čhavurengru. Andu kulturno program pumen sikade u čhavure andru školi: Sveti Jurij, andri Kuzmakri škola, andri Sobotakre školi I, II, III, IV, te andri Len-

avakri škola. U čhavure pomen menge kibade andu duj delja. Andu eršti del khelnali pro romane djija te reciterinahi, andu

dujtu del pa khelde pru moderne ritmi, pri mizika Bepop te Game Over. U program vodinalahi i Anita Cener.

2. srečanje romskih folklornih skupin

Robertina Ratko

Zveza Romov Slovenije je 28.6. 2003 pripravila 2. Srečanje romskih folklornih skupin Slovenije. Srečanje je potekalo v dvorani Kulturnega doma v Dobrovniku. Skupine ki so se udeležile srečanja so:

- RD ZELENO VEJŠ -ROGAŠEVCI, mentor: Anita Cener
- RD ČAPLA -TIŠINA mentor: Sanja Hahn
- RD ROMANO GAV-NOVO MESTO, mentor: Jelenska Kovačič
- RD ROMANI UNION-MURSKA SOBOTA, mentor: Monika Sandreli
- RD SOMNAKUNE ČERHINJI- CANKOVA, mentor: Maja Baranja
- RD ZELENO DOMBU-PUCONCI, mentor:

- Robertina Ratko
- RD JAGORI- ČRNOMELJ, mentor : Boris Kosec
- RD RJAVO DOMBU-ZENKOVCI, mentor: Anita Renič
- RD ROM- ČRNOMELJ, mentor: Marjanca Novak

- RD VEVERICA NA VEJIDOBROVNIK, mentor: Vladica Horvat
- RD ROMANO KHAM-LJUBLJANA, mentor: Nasko Nazim
- RD PUŠČA- PUŠČA, mentor: Borut Horvat

Na srečanje se je prijavilo dvanajst skupin. Skupine so se predstavile z dvema plesoma. Po odzivu publike je bil program pester. Prvič smo videli nastopat skupino iz Ljubljane. Organizator Srečanj pa je imel tudi kriterije po katerih je ocenjevalo skupine. Skupine so imele svoj program naštudiran, vendar je bilo premalo dogajanja in sproščenosti med plesom.

Glede na prejšnje leto pa se kažejo pozitivni premiki pri nekaterih skupinah. Ocene in kritike pa so mentorji dobili po prireditvi.

RD Zlate zvezde-Somnakune čerhenji

M.H.S.

1 8. oktobra 2003 je bilo veselo, RD Somnakune Čerhenji so praznovali prvo obletnico delovanja. V goste so povabili številne nastopajoče: OŠ Cankova, RD Romano kereko- Dobrovnik, RD Zeleno Vejš - Serdica, RD Romani Union- Murska Sobota, RD Rjavo dombo- Zenkovci, v kulturnem programu pa so sodelovali tudi domačini, plesalke RD Sumnakune Čerhenji, katere vodi mentorica Maja Baranja. Vse goste in pa nastopajoče je najprej pozdravil predsednik društva Milan Baranja. Nato pa so sledile slavnostne besede predsednika ZRS Jožeka Horvata- Muca, ravnateljice OŠ Cankova Hilda Vogrinčič, župana občine Cankova Drago Vogrinčič.

Andu 18. oktobrri sinja vujajšno, u RD Somnakune Čerhinji auri rikerde pumari jikhe beršeskri buti. Zi pumende akhaurde but khexlačjen zari: OŠ Cankova, Le RD Romano kereko- Dobrovnik, RD Zeleno vejš- Serdica, RD Romani Union- Murska Sobota, RD Rjavo dombu- Zenkovci, zu kulturno

program pa khelde te u kherutne, u RD Somnakune Čerhinji, saven sikaul te khilel i Maja Baranja. Sauri žinen gresindja u angjunu zaru društvo u Milan Baranja. Akur pa mik vakerde u angjunu zari ZRS u Jožek Horvat- Muc, i ravnatelca zari OŠ Cankova Hilda Vogrinčič, te u župan občinakru u Drago Vogrinčič.

Srečanje najboljših pomurskih folklornih skupin

RD Romani union Murska Sobota

Na medobmočno srečanje odraslih folklornih skupin Prekmurja, se je po oceni strokovnih komisij uvrstilo deset folklornih skupin. Srečanje je potekalo na grajskem dvorišču v Murski Soboti.

Skupine ki so se uvrstile na medobmočno srečanje so: Folklorna skupina DU Ljutomer, ki jo vodi Jože Habjanič, Folklorna skupina KUD Beltinci z vodjo Dragico Kolarič, Folklorna skupina Vrisk Apače, vodja skupine Slavica Muhič, FS KD Miška Kranjca Velika Polana z vodjo Vido Lebar, Folklorna skupina KTD Babinci, vod-

ja Slavica Jureš, Folklorno društvo Pozvačin Bistrica, ki ga vodi Ivan Horvat, Folklorna skupina KUD Šalovci, vodja Andrej Žižek, FS Fran Saleški Finžgar - Žižki pod vodstvom Vide Fifonja in Milana Hanca, Folklorna skupina društva Radenci, ki jo vodi Marjan Koren in pa Folklorna skupina Romani Union Murska Sobota, ki jo vodi Monika Sandreli. Folklorno sku-

pino Romani Union je spremljala glasbena skupina Halgato.

Kako in kaj z našimi otroci v Mariboru

Fatmir Bečiri

Delegacija društva Romov v Mariboru občasno obiskuje šole, kamor zahaja 96 romskih otrok. Skupaj s šolami redno aktualno razrešujemo nastale težave. Pretežno se romski otroci dobro vključujejo v šolske programe in red, stalni prob-

lem pa je pomanjkanje sredstev staršev, ki ne morejo prispevati za kosilo v šoli. Če bi imeli v šoli kosilo, bi bili otroci vključeni tudi v podaljšani pouk, kar bi še pripomoglo k boljšemu uspehu. Največjo pomoč in razumevanje imajo za nas ravnateljica Sonja Filipič iz osnovne šole

Janko Padežnik, ki nam ob naših težavah zelo pomaga. Naša želja je, da bi se naši otroci počutili in

obravnavali enakovredno drugim otrokom, zato prosimo poklicane, da našim težnjam prisluhnejo in po svojih možnostih pomagajo.

Mariborski Romi se srečujejo po gostilnah in ulicah

Mariborski Romi brez pisarniških prostorov

Fatmir Bečiri

Mariborski Romi nimajo pisarniških prostorov, zato se srečujejo po gostilnah in ulicah. Predsednik Romov v Mariboru g. Fatmir Bečiri je veliko v kontaktu s službami občine Maribor z namenom, da bi pridobil prepotrebne poslovne prostore za pisarno, saj ima kot predsednik Romskega društva veliko komunikacij pismenih in ustnih z državnimi organi in drugimi institucijami ter s člani društva. Poslovanje ima takšen obseg, da vtečena praksa sestajanja po gostilnah, ulici in doma ni več mogoča. Predsednik je tudi obremenjen z obilo pošte, ki jo prejema na svoj privatni naslov in se je v letih že nabralo za pravi arhiv. Ponovno smo prosili gospoda župana in odgovorjajoče službe, da nam dodelijo prepotrebni poslovni prostor za pisarno. Pripominjamo, da imajo tudi mnogo manjša društva kot so Velenje, Murska Sobota

in druge že davno urejene svoje poslovne prostore. Poleg rednih zahtevkov in prijav je tudi predsednik Zveze Romov Slovenije skupaj s predsednikom Romov v Mariboru posredoval pri županu g. Soviču, toda do danes na žalost brez uspeha.

Resnica o nas Romih v Mariboru

Fatmir Bečiri, foto: Arhiv žurnala

Predsednik Romov v Mariboru Fatmir Bečiri je dne 12.11.2003 sklical tiskovno konferenco za medije, ki so se udeležili v velikem številu. Pojasnil je zadevo o njegovi diskreditaciji - podkupovanje Romov.

Obtožba gospe Neve Mikločil Preden iz Helsinškega monitorja RS se ni uresničila, saj je bila ovadba zavrnjena. Zaradi obtožbe in posledičnih akcij navedene gospe je gospod Fatmir Bečiri utrpel finančne in psihične posledice, saj razni or-

gani in organizacije niso imeli posluha za realnost. Po tiskovni konferenci je gospod Bečiri posredoval dopis raznim institucijam v katerem jih je obvestil in obrazložil ter dokazal svojo nekrivdo.

Drage bralke in bralci ta stran je namenjena vam. Tukaj bomo objavljali vaše komentarje, želje, kritike in pisma. Tokrat bodo svoja mnenja opisale ženske iz Črnomlja.

BRIGITA, 24 LET

Brigitina zgodba je povsem drugačna zgodb romskih deklet, kajti 24-letno deklem iz Semiča se je v Kanižarico primožilo. V diskoteki je spoznala Suzaninega starejšega sina, zaljubila sta se in poročila kljub nasprotovanju staršev. Brigitine odločitve, da vzame za moža Roma, še zdaj niso povsem sprejeli. »Ne vem zakaj, mogoče zato, ker so Romi v Semiču brez elektrike in vode in nimajo možnosti za higieno. Morda moji starši mislijo, da vsi Romi živijo tako. Pa ni res najprej človeka spoznaj, potem pa ga sodi. Jaz lahko najbolje vidim, kakšna je razlika med Slovenci in Romi. Slovenska starša lahko svojim otrokom ponudita boljšo hrano in obleko, ker imata delo.« Devet mesecev je bila v Iskri, potem pa so jo odpustili, službe pa ni več dobila. Verjetno tudi zato, ker je vzela za moža Roma, meni Brigita.

»Odkar živim v Kanižarici, nimam več prijateljev. Prej so se vsi družili z mano, zdaj mi je ostala le ena prijateljica. Moje življenje se je precej spremenilo. Če bi imela službo, bi si lahko privoščila tudi stvari, ki si jih druge ženske, ali pa vsaj vikend na morju, kar zdaj ni mogoče. Od tod ne grem nikamor, vsak dan je enak: vstanem, delam okoli hiše, ukvarjam se s sinčkom, nato pospravim po hiši, skuham in dan mine«

Brigita se v Kanižarici ne druží z vrstnicami. Odkar živi v romskem naselju, se ni spremenila, pravi, morda le toliko, da se zdaj postavi zase in za svojo družino. »Oče me je vedno učil, da človek ne sme delati razlik med narodi. Ne vem, ali je mislil tudi na Rome«

PAVLA, 47 LET

V Kanižarico, kjer živi osem let, se je preselila iz stanovanja v Črnomlju, kjer zaradi visokih stroškov ni mogla preživeti. Rešitev je videla v

koščku zemlje, kjer bi lahko pridelala malo zelenjave in imela kakšno kokoš. Nikoli ni bila v službi, z možem sta oba brezposlena.

»Sami si ne moramo pomagati, kamor koli prideš, ti vrata zaprejo pred nosom. Če si cigan, nimaš nikjer pravice. V tujini je drugače urejeno. Moja sestrična živi v Italiji, kjer za Rome določijo kos zemlje, uredijo jim bivališča, naredijo asfalt, vse ji priskrbijo. Pri nas tega ni. Moja hčerka se je z družino znašla na cesti, socialno je prosila za stanovanje, pa iz tega no bilo nič ker je Romka.«

Na zavodu za zaposlovanje pravijo, da v podjetjih pogosto naročijo naj jim pošljejo kogar koli, samo ne cigana in starejšega od 30-set let se raburja Pavla. Romi so pridni delavci zatrjuje.

»Civilke se zberejo in gredo zabavat. Kako jaz povabim Suzano in druge brez tolarja v žepu? Ne morem. Romske ženske smo za vse prikrajšane, ničesar si ne moremo privoščiti. Volja me žene, da grem naprej. Če ni danes bolje, bo pa jutri, če ne za nas, pa za naše potomce.«

POLONA, 23 LET

Polonca ima tri predšolske otroke, najmanjši je dojenček. Z družino je živela v baraki, vendar je čez noč ostala brez strehe nad glavo. Zatočišče je našla zase in zanje v avtomobilu. Z možem sta si za nekaj časa kupila zarjavel kontejner, ga uredila prebarvala in se decembra vselila. Mlada družina živi v odrabljenem zabojniku brez elektrike in vode. Polonci je najbolj hudo zaradi otrok.

»Benjamin gre jeseni v prvi razred in ne vem, kako bo. Nimamo vode in elektrike, otrok ne morem okopati in nimam kje oprati perila. Zelo je hudo. Želim si le, da bi si le postavili hišo, kjer bi lahko imeli dom

Anketa

Monika Sandreli, Aleš Horvat

a) Kje boš praznoval novo leto?
b) Kakšne načrte imaš za naslednje leto?

Filip Matko Ficko, star 55 let, aranžer

a) kot že vrsto leto doslej bom prehod iz starega v novo leto pričakal doma, v krogu svoje družine ter ob spremljanju TV-programa.

b) Če bo le mogoče, dokončno priti do lastnega stanovanja in s tem v zvezi ureditev toplino doma za vse člane družine.

Saša Ostojič, star 26 let, glasbenik

a) na špilanju, na Hvaru
 b) velike

Demijen Šarkezi, star 25, elektronikar-elektrikar, prodajalec, tonski tehnik, glasbenik

a) Verjetno bom igral na novoletni zabavi
 b) Izdaja CD-ja, ki bo

Romeo Horvat, star 21 let, pesnik

a) Doma, ali pri Zvezdi zunaj

b) Narediti izpit za avto, izdati CD, napisati svojo knjigo, narediti otroka in posaditi drevo.

Boštjan Komaricki, star 31 let, sam. podjetnik

a) Optimistične, pozitivno naravnane načrte na vseh področjih

b) Torej, na poslovnem področju so načrti za širjenje lastnega podjetja, na glasbenem pa več sodelovanja z produkcijskim studiem Romic in rapperjem Palko-jem.

Aleš Horvat, star 16 let, dijak

a) Novo leto bom praznoval v krogu družine
 b) Da bom uspešno končal srednjo šolo

a) Še ne vem, mogoče v LJ z prijatelji
 b) Končati 3 letnik in se vpisati v četrtega, shujšati, uresničitev vseh želja.

Robertina Ratko, stara 17 let, dijakinja Srednje poklicne šole

a) Novo leto bom verjetno praznovala doma z družino, kot vsako leto
 b) Moji načrti so, da bi uspešno končala srednjo šolo, uspešnost v ljubezni, da bi nadaljevala dobro poslovno pot v medijih.

Baranja Mira, stara 25 let, šivilj

a) V družinskem krogu
 b) Veliko zdravja, denarja in ljubezni

Sandreli Mario, star 60 let, strojnik

a) Doma
 b) Obilo sreče in zdravja

Janja Rošer, stara 21 let, študentka

Petra Horvat, stara 22 let, šivilja- krojač

a) Doma z družino
 b) Da bi bila uspešna na področju ljubezni, ter na poslovnem področju.

Halgato band

Monika Sandreli, Aleš Horvat

Ker se zadnje čase veliko govori o skupini HALGATO bend, vam bomo po bližje predstavili njihove člane.

1. Kakšno glasbo poslušate?
2. Kako dolgo se že ukvarjate z glasbo?
3. Zakaj se ukvarjate z romsko glasbo?
4. Kakšne cilje imate za naprej?
5. Ste vedeli da boste tako uspešni?
6. Kaj si želite v prihodnjem letu?

Milan Ostojič, star 60 let, Profesionalni muzikant

1. Vsako dobro glasbo
2. Milan se ukvarja z glasbo že celo življenje
3. Ker ta glasba nudi glasbeniku največ možnosti, da izrazi svoja čustva
4. Ustvarjati, ustvarjati
5. Človek se mora zavedati svoji moči in zaupati sam sebi, postaviti velike cilje in za njih se bojevati
6. Da posnamemo novi CD v romščini in prekmurščini in da moja pesem dobi zmago na evroviziji v Istanbulu

Saša Ostojič, star 26 let, glasbenik

1. Vso dobro glasbo (ne glede na zvrst)
2. Od 3. leta (po gostilnah pa nastopam od 14. leta)
3. Ker je temperamentna in čustvena, drugače povedano, je pisana na mojo kožo!
4. Velike; koncerti, nastopi na TV, izdaja 2. CD-ja itd.
5. Ja, ampak ne toliko!
6. Manj dela, več denarja, predvsem zdravja, največ za uresničitev vseh teh želja.

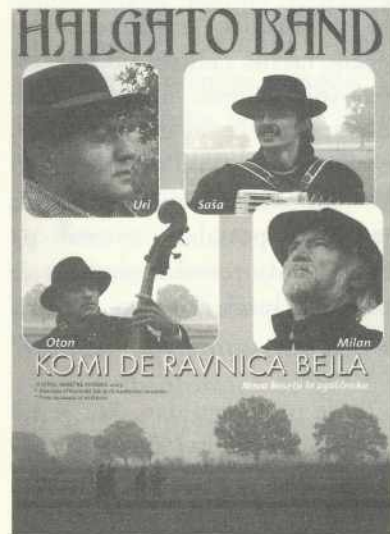
Jože Kovač - Uri, star 36 let, slobodni umetnik

1. Nasplošno, pa Jazz
2. Januarja bo 21 let
3. Ker je del življenja
4. Čim bolj usposabljeni romsko glasbo
5. Da, ker smo se zbrali in smo vedeli da je to tisto
6. Zdravja, napredovanje v glasbi

Oton Makovec, star 21 let, študent kemije

1. Vse, stara dalmatinska
2. Od drugega razreda Osnovne

- šole. Igram harmoniko, klavir, kitaro, tamburaške instrumente
3. Naključno
4. Končati šolo, čim bolj se ukvarjati z glasbo
5. Ne, niti približno, saj igram s profesionalci
6. Vpis v 3. letnik.

Romski informativni center ROMIC

Aleš Horvat

Dne 2.10.2003 smo odprli v prostorih žute kuče v Ulici arhitekta Novakal3 nov romski informativni center ROMIC in radijski studio, kjer bo nastajala samostojna romska radijska produkcija. V tem centru je tudi zbrana vsa literatura o Romih, kjer je mogoče dobiti vse aktualne informacije. V Evropi so Romi medijsko dobro organizirani, slovenski Romi pa pri tem nikakor ne zaostajamo.

Romi se vse bolj zavedamo, kako pomembni so mediji, tako že dvanajst let izhajajo Romske novice, osem let revija Romski svet, deset let imamo svojo oddajo na Murskem valu in dve leti posebno televizijsko oddajo na televiziji Studio AS. Temu se je pridružila tudi samostojna radijska produkcija, iz katere se bo nekoč razvila radijska postaja. »V tem studiu bomo snemali romske dokumentarne in druge oddaje, otroške igrice, ki jih bomo lahko posredovali in ponujali različnim radijskim postajam, snemali pa bomo tudi romsko glasbo,« je povedal Jožek Horvat - Muc, predsednik Zveze Romov Slovenije.

»To je prelomen dan, kot je bil dan ob ustanovitvi Zveze Romov Slovenije,« je v uvodnem nagovoru povedal Janez Obreza, direktor Urada RS za narodnosti. »Gre za zametek romskega medijskega centra, kjer bo središče romskega ustvarjanja in produkcije. Tudi od tukaj se bo informiralo romsko prebivalstvo, hkrati pa tudi večinsko populacijo, še posebno pa velikega

pomena pa bo novo središče za ohranjanje romskih vrednot in jezika.« Center se je postavil s pomočjo tujega donatorja, morda pa se bo v prihodnje našel tudi slovenski investitor. Predstavniki občine Murska Sobota Štefan Cigan pa je povedal, da s tem dobivajo s to pridobitvijo informacije novo kakovost in vsebino.

ROMIC je podprl tudi Mirovni inštitut, ki si prizadeva, da bi se izboljšal položaj Romov v odnosu in pristopu do medijev. Pri tem se bo inštitut vključeval po svojih možnostih, že sedaj pa iščejo financiranje v tujini in sodelujejo pri usposabljanju kadrov.

Uredništvo Romic:

Glavni in odgovorni urednik:

Jožek Horvat - Muc

Urednica:

Robertina Ratko

Novinarji:

Romeo Horvat

Aleš Horvat

Monika Sandreli

Filip Matko

Petra Horvat

Tehnika

Demijen Šarkezi

Saša Ostojčič

Javna tribuna v Novem mestu o izboljšanju položaja Romov Sloveniji

Javna tribuna o položaju Romov

Špela Urh

Današnji čas zaznamuje dva svetovna in hkrati na videz nasprotujoča si procesa - gibanje k združevanju in enotnosti v EU in hkrati gibanje k spoštovanju raznolikosti kultur. Z razpadom komunističnega režima je postalo manjšinsko vprašanje eno od osrednjih vprašanj mednarodnih odnosov. Sočasno se je pojavila potreba po ustrezni obravnavi in zaščiti etnično drugačnih. Kljub temu Romi ostajajo na dnu družbene lestvice tudi v primerjavi z drugimi etničnimi manjšinami.

V začetku oktobra so časopisi poročali o dogajanju na novomeški javni tribuni, za katero je bilo rečeno, da ni prinesla odgovorov, ki jih Slovenci tako dolgo iščemo, da bi »enkrat za vselej rešili probleme z Romi«. Ravno nasprotno, menim, da je javna debata prinesla na dan mnogo do sedaj neizrečenega, kar je pokazalo, kje so sive lise pri reševanju položaja romske etnične manjšine v R Sloveniji. In ravno ta slika je pokazala številne predloge za delo skupaj z Romi in za Rome.

Dogodek je hkrati pokazal, koliko nestrpnosti je v Sloveniji do drugačnih skupnosti, skupin in tudi

posameznikov. Ta nestrpnost se kaže predvsem pri tistih ljudeh, ki bivajo v neposredni bližini z drugačnimi, v isti lokalni skupnosti, medtem ko ostali izražajo bolj kot nestrpnost - ignoranco, kot na primer »To me ne zanima.« ali pa »Nimam nič proti Romom, ampak naj ostanejo tam, kjer so.« in podobno.

Pri vsem tem niti ni pomembno, koliko sploh je pripadnikov določene skupnosti, kar v zadnjem času izgleda kot poglobljena skrb politikov, kar implicitno vsiljujejo tudi strokovnim službam, ki bi se morale osredotočiti na konkretnejše metode dela z ljudmi. Že dolgo je znano, da živi v Sloveniji nekaj tisoč Romov. Bolj smiselno se je vprašati, zakaj popis prebivalstva ne daje realnejše podobe o številu pripadnikov romski skupnosti. Romi prikrivajo svojo identiteto, ki pri večinskemu narodu velja za tujo, drugačno, nezaželeno, odklonsko.

Od kod ta odklonilen odnos do drugačnih? Romi so že od vsega začetka svojih naseljevanj na evropska tla (17. stoletje) veljali za drugačne, saj so se razlikovali po jeziku, oblačilih, navadah, poklicih. Zanimivo je, da so v prvih stoletjih naseljevanj Romov v

Vzhodni Evropi za Cigane veljali tisti posamezniki in skupine, ki so živeli nomadski stil življenja. Selitve, in ne etnično poreklo, so v tistem času v družbi veljale kot nesprijemljive in predstavljale negativno družbeno lastnost. V 18., 19. stoletju je beseda Cigan (v tujih jeziki Ciganin, Zingaro, Tzigane, Cigany) označevala berače, nepridiprave, brezdelneže. Družbena oznaka se je skozi stoletja spreminjala, kar pomeni, da je beseda Cigan družbeni produkt, ki ima negativen prizvok, kar se je ohranilo tudi do danes. Šele v poznem 19. stoletju in v času nacističnega režima označijo za Cigane skupine ljudi romskega etničnega porekla. V romskem jeziku beseda Cigan ne obstaja, ohranila se je le na podlagi pripisovanja s strani ne-Romov in je v današnjem času mnogokrat uporabljena kot sinonim izrazu Rom / Romka / Romi, kar v evropskem prostoru že dobrih 30 let po prvem svetovnem romskem kongresu velja za spoštljiv izraz do tega ljudstva.

Javna tribuna je ponovno obudila debato o razlikah med prekmurskimi, dolensjkimi in belokranjskimi Romi, pa tudi priseljenci, pri čemer naj bi se prekmurski bolje »prilagodili okolju« kot drugi Romi. Pri-

lagoditev navadno pripisujemo kot poistovetenje posameznika, skupine ali skupnosti s slovenskimi kulturnimi vzorci, pri čemer je vse ostalo nesprijemljivo (slovenski jezik, slovenske navade, slovenska oblačila ipd.). Gre za poslovenjenje, ki teži k temu, da bi Romi postali čim bolj podobni »normalnim«, povprečnim Slovencem. Dvojnost odnosa do Romov se kaže v glasbi, kar je še nekako edino sprejemljivo, saj ne-Romom predstavlja temperament, močna čustva, svobodo - vse tisto, o čemer po tihem sanjamo in je za nas nedosegljivo.

Javni dogodek nas ponovno opomni, da Romi prejemajo izdatne denarne socialno varstvene dajatve in niti zagotovila direktorja centra za socialno delo, da so Romi po Zakonu o socialnem varstvu enaki vsem ostalim državljanom v enakih okoliščinah, ne zaležejo. Vsak, ki ta zakon pozna, ve da so navajanja kakršnihkoli konkretnih števil o visokih denarnih prejemkih romskim družinam nesmiselne in da pri tem ne gre za nikakršne privilegije na račun Romov. Pri vsem tem bi morali kritiko osredotočiti politiki resornega Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, ki s socialnim denarnimi prejemki upravičence postavlja v pasiven položaj in ne vzpodbuja aktivne politike zaposlovanja, še posebej če javna dela kot najpogostejša oblika dela za to populacijo ne predstavljajo motiva za zaposlitev, saj plačilo ni dosti

višje od socialnih podpor. Pri vsem tem niso ostali (ne le Romi) nikakršna izjema.

Odgovor na pristop k izboljšanju kvalitete življenja Romov in ne-Romov v skupnosti je kompleksen. Neenak odnos se kaže na več ravneh: šolanje romskih otrok v ločenih romskih oddelkih ali celo posebnih šolah, nezaposlovanje Romov kljub ustreznim pogojem določenega delovnega mesta, odklonilen odnos lokalnih oblasti do sodelovanja lokalne romske skupnosti na tradicionalnih kulturnih prireditvah ipd. In ravno na teh mestih je potrebno iskati sodelavce v šolstvu, kulturi, na trgu dela, da bi se pretrgal začaran krog revščine in socialne izključenosti, ki se prenašajo iz generacije v generacijo. Šolarjem, ki jim gre pri pouku težje, je potrebno priskrbeti dodatno učno pomoč in k temu aktivno vključiti tudi starše, da tudi oni otroka pri tem podprejo. Romske otroke vključiti v razrede, kjer se bodo tudi ne-romski učenci učili spoznavati in sprejemati drugačnost že od malih nog. Zakon o zaposlovanju že sedaj eksplicitno omenja prepoved diskriminacij oziroma neenakopravnega obravnavanja na podlagi nacionalnosti ali socialnega porekla. Pedagogika, socialno delo, pravo, zdravstvo, ekonomija - to so stroke, ki morajo sodelovati, saj gre pri Romih za socialno izključenost na vseh življenjskih področjih. Nekaj dobrih praks dela z Romi v Sloveniji pote-

ka že nekaj let, zakaj ne črpati iz teh!

Poskusi asimilacije (prisilne prilagoditve) Romov so se v preteklosti izkazale za neuspešne. Kljub odrivanju na rob družbe, številnim prepovedim so Romi še vedno ohranili del svoje kulture (romski jezik, glasbo, navade in običaje, tradicionalna oblačila, kolektivni spomin). Vse to je del etnične skupine, ki je kulturno drugačna od slovenske.

Potrebovali bi več podpore. Bojim se, da bomo kmalu tudi v primeru romskih občinskih svetnikov pričeli kazati s prstom na šibke in jim očitati, češ »Sami so si krivi! Mi smo jim dali možnost.« ipd. Potrebno je vzpostaviti dialog z vsemi vpletenimi, s prej omenjenim Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve, prav tako z Ministrstvom za okolje in prostor, s širšo slovensko družbo, ki je prenašalec zakoreninjenih predstav o Romih na mlajše generacije, predvsem pa z Romi samimi. Veliko se da narediti tudi brez zakonov, kar je del osnovne človeške morale in skrbi za dobrobit človeka. Poročanja medijev in strokovnih služb (učiteljev, sociale), da Romi niso dojemljivi za svetovanje, ne znajo pisati, niso motivirani, nočejo delati ipd. ustvarjajo enostransko, negativno podobo o celotni skupnosti. Vsak človek hoče in ima pravico živeti dostojno življenje, vsak otrok je rad pohvaljen in v pohvali in podpori dobi vzpodbudo.

LEGENDE

Nekega dne se je bog odločil, da ustvari človeka. Vzel je blato in iz njega izdelal kip, ki ga je postavil v lonec, da bi ga spekel. Odšel je na sprehod in pozabil na svoje delo. Ko se je vrnil, je bil človek ves izpečen in popolnoma črn. Postal je prednik črncev .

Bog je začel znova. Bal se je, da kip spet ne bi počrnel, zato je lonec prezgodaj odkril.

Človek je bil povsem bel, nedopečen. Postal je prednik belcev.

Tretjič je bog postavil svoje delo na ogenj in tedaj je dobil najlepšega človeka. Imel je zagorelo barvo kot zlato, to je prednik Romov.

PARAMISI

Djik dij pe u dijl odločinja hot kerla manuše. Linja i čik te kerdja andral kip, te čhitja le te pijkel. Gijlo auri te kada aulu pal sinja u kip thaurdo te kalo. Adauh ačhilo u črnec.

U Dijl kezdinja papal te kijrel manuše. A kaun pa daralahi hot papal u kip na thabola, vašudaub le na mukja dugo te pijkel. Akan pa u manuš mik nauna zadosta pijklu, te sinja paurno. Adauh aučhilo u gouri.

Tritomoj u dijl kerdja pri buti sar pekaul , te adauh manuš sinja u lek šukarider. Sinja le asej fejn farba sar hi u somnak, adauh sinja u Rom.

PUSTITE ME ŽIVETI

*Kaj vam je ljudje , jezik vas boli
od laži od toliko laži.*

*Kaj ali nimate svoje življenje,
da bi znali kaj je trpljenje.*

*Če vam je dolgčas si vzemite drug hobi
ali pa se prepustite drogi.*

*Toda mene pustite živeti saj vem,
da nočete še umreti.*

Robertina Ratko

ROMI NE CIGANI

Mi nismo cigani, ampak smo Romi.

Imenujejo nas Džipsi, Cigojner, Hitano,...

Toda le nekateri Romi smo Romi.

Nikoli si ne dovolite besede cigan!

Kateri bo dovolil ,da mu povejo

cigan ta krade, laže, je umazan ....

le ta naj je cigan. Jaz bom Romkinja, ponosna

Romkinja s ceste, toda še vedno ponosna

na svoj ples, jezik, glasbo in kulturo.

Kaj že veste da so vsi ljudje v duši Romi.

Toda le nekateri si tega ne priznajo.

Robertina Ratko

DIKHEN MAN, ŠUNEN MAN

*Pru vilago kirin but phirdjam,
kaur kauj u rat te u ausva dikhjam.*

*Amare verda dureder na gijle,
le grausten mendar lijne.*

*I kinja te i briga mence mukle
i božiča te u nevu berš mendar načhile.*

*Dikhen man, šunen man,
sar molinav te i bas mence paul kivauninav*

*Dikhen man, šunen man,
Lačhi božiča te nevu berš tumenge kivaunijnav*

Jožek Horvat Muc

